

Kohti ammattimaista luokanohjausta ja motivoivaa kouluyhteisöä (MOTI)

Tutkimussuunnitelma 2024–2027

PI Elina Kuusisto, elina.kuusisto@tuni.fi

1 Johdanto (tutkimuksen tarkoitus, tausta ja tarve)

MOTI lähtee ajatuksesta, että suomalainen yhteiskunta tarvitsee luokanohjaajuuden huomioivan aineenopettajankoulutuksen, täydennyskoulutuksen sekä tehtävää tukevan, kestävän rakenteellisen tuen. Luokanohjaajat ovat merkittävässä roolissa yläkouluun kiinnittymisessä ja nuorten hyvinvoinnin edistäjinä (Sergejeff, 2023). Siksi tässä projektissa tartutaan nuorten ja koulujen ongelmiin kehittämällä luokanohjauksen pedagogiikkaa ja sitä kautta niin nuorten kuin aineenopettajienkin hyvinvointia ja elämänpäämääriä.

Nykyisin lainsäädännön ja opetussuunnitelman tasolla luokanohjaajan (aik. luokanvalvojan) tehtäviä ei ole määritelty (Markkanen & Pusa, 2023). Myöskään systemaattista perus- tai täydennyskoulutusta eikä opetus- ja ohjausmateriaaleja ole ollut saatavilla luokanohjaajan tehtävään (Markkanen & Pusa, 2023, Tikkanen, 2020; kts. Haime ym., 2007). Aikaisempia tutkimuksia luokanohjaamisesta ja luokanohjaajista on hyvin vähän ja luokanohjaajien tehtävistä ja roolista mainitaan vain opettajien työehtosopimuksessa (Markkanen & Pusa, 2023; Tikkanen, 2020; kts. myös Vehviläinen, 2014). MOTI-hanke haluaa osallistua keskusteluun perusopetuslain ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden uudistamiseksi luokanohjauksen osalta. Tieteellisesti MOTI-hanke tekee uuden avauksen myös siinä, että se rakentaa luokanohjausta Damonin elämänpäämäärä-teoriaa hyödyntäen.

MOTI-hanke käyttää taidetta yhtenä menetelmänä luokanohjauksen pedagogiikassa. Luokan taiteellisia tuotoksia laitetaan esille koulussa, jolloin hanke näkyy myös laajemman kouluyhteisön arjessa. Hanke tuottaa toisaalta lukiolaisten teatteriproduktion ja toisaalta taiteellisen elämyksen produktiota katsoville yläkoululaisille, heidän luokanohjaajilleen ja muulle yleisölle. Produktion kautta lukiolaiset kokevat merkityksellisyyttä työstäessään tiedettä taiteen keinoin. Oman toiminnan kautta lukiolaiset myös toimivat esimerkkinä peruskoululaisille toisen asteen opiskelusta ja yliopistoyhteistyöstä.

2 Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat ja aikaisempi tutkimus

MOTI-hanke on poikkitieteellinen ja monimenetelmällinen tutkimushanke, sillä luokanohjauksen pedagogiikkaa rakennetaan klassisen koulupedagogiikan, psykologisen elämänpäämäärä-teorian ja sosiologisesti painottuneen nuorisotutkimuksen varaan. Tutkimuksen tarve nousee kahdesta yhteiskunnallisesti merkittävästä ongelmasta: nuorten päämäärättömyys tai päämäärien itsekeskeisyys (Salmela-Aro & Nurmi, 2017; Viljanen & Kuusisto, 2021) ja yläkoulun luokanohjauksen haasteet ja kuormittavuus (Markkanen & Pusa, 2023; Sergejeff, 2023).

Suomalaiset aineenopettajat ovat motivoituneita ja aineenhallinnaltaan korkeatasoisia (Niemi ym., 2012). Aineenopettajien joukko on verrattain heterogeenistä ja osa oppiaineista tukee luontaisemmin kokonaisvaltaista kasvatusta ja eettistä sensitiivisyyttä opetustyössä (Kuusisto ym., 2012; Kuusisto ym., 2016, Tirri & Kuusisto, 2019, 2022). Vuorollaan aineenopettaja saa vastuulleen luokallisen murrosikäisiä

nuoria kolmeksi vuodeksi, ja he kokevat haastavana ajankäytön ja osaamisen puutteen liittyen oppilaan opintoihin kiinnittymiseen, poissaoloihin puuttumiseen, ongelmakäyttäytymiseen, päihteiden käyttöön, väkivaltaisuuteen ja oppimisvaikeuksiin (Markkanen & Pusa, 2023; Sergejeff, 2023).

MOTI-hankkeessa luokanohjaajan pedagogiikka rakentuu William Damonin (2008) teoriaan elämäntarkoituksesta ja sen merkityksestä. Tässä tutkimuksessa elämäntarkoitus (engl. life purpose) on käännetty selkeyden vuoksi myös elämänpäämääräksi, sillä Damonin ynnä muiden (2003) määritelmä painottaa elämäntarkoituksen tavoitteellista luonnetta. Damonin mukaan elämäntarkoitus muodostuu kolmesta dimensiosta. Elämäntarkoitukseen sisältyy (1) tavoite, joka tekee elämästä mielekkään ja merkityksellisen, (2) pitkäjänteinen toiminta tavoitteen hyväksi ja (3) elämänpäämäärä palvelee itsen lisäksi myös ympäröivää yhteiskuntaa (Damon ym. 2003; Damon, 2008). Päämäärää, joka sisältää kaikki kolme em. dimensiota, pidetään kasvatuksellisenä ja kehityksellisenä tavoitteena (Damon, 2008).

Yhteiskunnallinen murros, tulevaisuuden epävarmuus ja yhteisöllisten perinteiden ja urapolkujen moninaisuus tekevät nuoruudesta entistä haastavampaa (Moran, 2019) ja elämänpäämäärä vailla jäävät nuoret ovat suurimmassa syrjäytymisvaarassa (Damon, 2008). Yhteiskunnan normatiivisten, institutionaalisten ja perhekulttuuristen odotusten jännitteessä nuoret tekevät päätöksiä omasta tulevaisuudestaan (Heinz, 2016). Luokanohjaaja voi olla se aikuinen, joka on nuorelle läsnä, keskustelee nuoren tulevaisuusorientaatiosta ja merkityksellisyydestä ja auttaa nuorta löytämään omaa paikkaansa yhteisössä ja maailmassa.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus, 2014) 7.–9.-luokkalaisten elämäntarkoituksen löytymistä pidetään olennaisena. Suomalainen koulu haluaa tavoitella oppilailleen myös pystyvyyden tunnetta ja itsetuntoa, joita demokraattisen yhteiskunnan jäsenyyden ja kestävän elämäntavan sisäistäminen edellyttävät. Toisaalta yksittäiseen nuoreen kohdistuva pakonomainen tarve saada hänet menestymään ja pärjäämään koulussa ilman elämänpäämäärää voi estää nuorta löytämästä syvempää motivaatiota (Damon, 2008). Mikäli nuorelle ei muodostu rakentavaa elämänpäämäärää, on vaarana, että nuori löytää itseään ja yhteisöä hajottavan päämäärän (Damon, 2008; Sumner ym., 2018). Elämänpäämäärää koskevat tutkimukset osoittavat, että päämäärätietoisuus liittyy olennaisesti identiteetin rakentamiseen, elämäntyytyväisyyteen sekä kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin niin nuorten kuin aikuisten osalta (de Ruyter & Schinkel, 2022; Ryff, 1989; Sumner ym., 2018). Damonin (2008) elämäntarkoitusteoria peruskoulua koskevan seurantatutkimuksen lähtökohtana on Suomessa ensimmäinen laatuaan.

3 Tutkimuksen tarkempi tehtävä ja/tai tutkimuskysymys

MOTI-hankkeen tavoitteena on kehittää tutkimusperustaisesti luokanohjauksen pedagogiikkaa, jota harjoittaessaan luokanohjaaja itsekkin jäsentää omaa opettajaidentiteettiään kasvattajana. Toisena tavoitteena on se, että luokanohjaaja pedagogisella toiminnallaan mahdollistaa oppilaille merkityksellisen ja päämäärätietoisien elämän rakennuspalikoita. Hanke hyödyntää taidetta pedagogisena lähestymistapana luokanohjaukseen ja päämäärätietoisuuden muovautumiseen.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten luokanohjaajat tukevat oppilaiden merkityksellisen elämän rakentamista?

(Luokanohjauksen pedagogiikan kehittäminen)

2. Miten voidaan tukea aineenopettajien luokanohjaajaidentiteettiä?

(Luokanohjaajan ammattitaidon vahvistaminen)

3. Miten nuorten ja opettajien ymmärrys päämäärätietoisuudesta elää yläkoulun aikana?

(Päämäärätietoisuuden kehittyminen osana luokanohjausprosessia)

4. Miten tieteellisen teorian tulkitseminen taiteen avulla tukee nuorten päämäärätietoisuuden prosessointia?

(Taiteellisen työskentelyn merkitys päämäärätietoisuudelle)

4 Tutkimusaineiston perustelu, hankinta, eettiset kysymykset ja analyysin periaatteet

Tutkimus on luonteeltaan monimenetelmällinen. Tutkimusasetelma noudattaa selittävän peräkkäisen designin periaatteita (explanatory sequential design, Creswell, 2015). MOTI-hanke kohdentuu koko Pirkanmaalle. Tutkimusaineistoina ovat opettajien ja nuorten seurantakyselyt, joita syvennetään ja selitetään laadullisilla haastatteluilla ja luokanohjaustuokioiden havainnoinnilla ja videoinnilla. Toisaalta hankkeessa on osallistavan toimintatutkimuksen elementtejä (Heikkinen & Kauko, 2023; Kiilakoski & Honkatukia, 2018), koska luokanohjauksen pedagogiikkaa rakennetaan yhteistyössä luokanohjaajien ja nuorten kanssa.

Tutkimushankkeeseen osallistuvista kunnista hankitaan tutkimusluvut. Lisäksi rehtorien ja opettajien suostumukset pyydetään asianmukaisesti. Oppilaiden osallistumista varten hankitaan oppilaiden ja huoltajien suostumukset Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeistuksen mukaisesti (TENK, 2023). Oppilaat osallistuvat elämänpäämääriä, kouluun kiinnittymistä ja luokanohjausta koskevaan kyselyyn tutkimusvuosina syksyisin ja keväisin. Oppilaiden luokanohjauskokemukset eri luokka-asteilta antavat arvokasta tietoa oppilaiden näkökulmasta luokanohjauksen pedagogiikan laadintaan. Lisäksi tutkimusasetelma mahdollistaa tutkimuksen alussa 7.luokan aloittaneiden seurannan läpi koko yläkouluajan. Kerättyä aineistoa käytetään ja säilytetään tietosuojaselosteessa kuvatulla tavalla (Liite 1).

Tutkimuksen monimenetelmällinen metodologia yhdistää perinteisiä kvantitatiivisia ja kvalitatiivisia menetelmiä toimintatutkimukselliseen lähestymistapaan. Tieteidenvälistä dialogia toteutetaan myös ohjausryhmissä, joihin kuuluu alojensa johtavia tutkijoita, kokeneita eri oppiaineiden opettajia ja päämäärätietoiseksi tunnistettuja nuoria.

5 Tutkimuksen aikataulu

Hanke alkaa keväällä 2024. Tutkimushankkeen vaiheet on koottu Taulukkoon 1. Aluksi kokoamme yhteen asiantuntijoista koostuvat ohjausryhmät. Kansainvälisesti meritoituneiden tutkijoiden, kokeneiden opettajien ja päämäärätietoisten nuorten ohjausryhmien kanssa aloitamme luokanohjauksen pedagogiikan rakentamisen. Lisäksi keväällä 2024 organisoidaan kysely, johon osallistuvat yhteistyökoulujen aineenopettajat ($N=500$). Kyselyssä selvitetään opettajien näkemyksiä luokanohjaukseen liittyvästä pedagogiikasta, heidän päämäärätietoisuudestaan, työhön liittyvistä tavoitteista sekä heidän kiinnostuksestaan osallistua yhteistyöhön hankkeen puitteissa.

Lukuvuosina 2024–25, 2025–26, 2026–27 tehdään yhteistyötä kiinnostuneiden luokanohjaajien ja heidän luokkiensa kanssa 7.–9. -luokilla. Tutkimusyhteistyö merkitsee luokanohjaajille ($N=20-30$) osallistumista: luokanohjaajien työnohjaukselliseen koulutukseen, koulutuksen hyödyntämiseen kouluarjessa sekä muutaman luokanohjaajan ($N=6$) luokanohjaustuntien/tuokioiden/muun opetuksen videointiin, havainnointiin ja haastatteluun (stimulated recall interview).

Lukuvuonna 2025–26 aloitetaan lukioyhteistyö, jonka tavoitteena on tuoda esille päämäärätietoisuutta nuoria puhuttelevalla tavalla taiteen keinoin. Projektiin osallistuvat TYKin ilmaisutaidon kurssilaiset työstävät prosessikirjoittaen teatteriproduktion elämän merkityksellisyydestä ja päämääristä. Produktio esitetään Tampereen yliopiston Teatterimontussa. MOTI-hanke tarjoaa ilmaisutaitoa opiskeleville väylän toteuttaa lahjoaan, tutkimusmatkan päämääräteorian kolmen dimension kokemiseen sekä teatterielämyksen yläkoululaisille ja heidän luokanohjaajilleen. Myöhemmin yläkoululaiset työstävät näytelmän herättämiä ajatuksia luokanohjaajan ohjauksessa.

Lukuvuoden ajan seuraamme näytelmän tekoprosessia ja näytelmäntekijöitä haastatellaan alussa, heti prosessin päätyttyä ja vuoden kuluttua. Näytelmällä on myös laajempi yhteiskunnallinen kontribuutio, sillä se on avoin yleisölle. Yleisöä rohkaistaan osallistumaan lyhyeen kyselyyn katsomiskokemuksesta ja näytelmän herättämistä ajatuksista. Yhteistyössä TYK:n media-kurssin opiskelijoiden kanssa viestitään sekä tutkimuksesta, näytelmästä että katsojakokemuksista sosiaalisessa mediassa ja lehdistössä.

Hankkeen edetessä tuotetaan 12 tieteellistä vertaisarvioitua artikkelia sekä kaksi väitöskirjaa. Lisäksi syksyllä 2027 viimeistellään Luokanohjauksen opas ja järjestetään seminaari materiaalin julkaisemiseksi EDUCA-messuilla ja vierailut tutkimukseen osallistuneilla kouluilla.

Taulukko 1. MOTI-hankkeen vaiheet koulujen ja kuntien osalta.

Aika	Taustatieto tutkimusluvulle	Toteutus koululla	Osallistujat
Kevät 2024 1.Valmisteluvaihe	Tutkimuslupa sivistysjohtajalta tai opetuspäälliköltä sekä osallistumislupa koulujen rehtoreilta toteuttaa tutkimusta kunnan ja ko. koulujen opettajien ja oppilaiden parissa.	Helmi-maaliskuussa vierailu opettajainkokouksessa, jossa -kysely aineenopettajille -halutessanne luento päämäärätietoisuuden merkityksestä nuorille ja opettajille tai vanhempainillassa.	Mahdollisimman laajasti Pirkanmaan yläkoulun aineenopettajia (N=500)
	Kyselyn avulla myös kutsutaan kiinnostuneita syksyn 2024 7.luokan luokanohjaajia kolmivuotiseen prosessiin, joista valitaan osa prosessin toiseen vaiheeseen.		
Lukuvuosi 2024-2025 2. Prosessin toinen vaihe käynnistyy	Tutkimukseen suostumispyynnöt 7.luokkalaisten vanhemmilta sekä suostumus oppilailta koko yläkoulun ajaksi. Kevään 2025 kyselytutkimukseen tiedottaminen 9.luokkalaisten vanhemmille sekä suostumus oppilailta.	Työnohjauksellinen koulutus valituille luokanohjaajille, 2–3 kokoontumista syksyllä ja keväällä Luokanohjaajat käyttävät samaansa tietotaitoa ohjauksessaan yksittäisen oppilaan ja luokkansa kanssa. Kysely luokanohjaajille ja heidän 7.luokkalaisilleen syksyllä ja keväällä.	Valikoitu otanta Pirkanmaan yläkoulun aineenopettajia (N=20–30) sekä heidän valvontaluokkansa oppilaat (N=600) ja samojen koulujen 9.luokkalaisten kysely (N=600)
	Prosessin toiseen vaiheeseen osallistuneiden aineenopettajien (N=20-30) keskuudesta valitaan kuusi (N=6) 7.luokan luokanohjaajaa, joiden opetusta havainnoidaan ja videoidaan ja heitä haastatellaan 2–4 kertaa lukuvuoden aikana.		
Lukuvuosi 2025-2026 3. Tutkimus ja kehitys jatkuu ja taide lisääntyy projektin toimintaotteessa.	Taustalla TYKin taideproduktion valmistelu ja toteutus nuorille.	Työnohjauksellinen koulutus valituille luokanohjaajille, 2–3 kokoontumista syksyllä ja keväällä. Luokanohjaajat käyttävät samaansa tietotaitoa ohjauksessaan yksittäisen oppilaan ja koko luokan kanssa. Kysely luokanohjaajille ja heidän 8.luokkalaisilleen syksyllä ja keväällä. Keväällä 2026 luokkien retket Tampereelle katsomaan TYKin taideproduktiota ja tutustuminen yliopiston tutkimukseen. Oppilaiden teatterielämyksen reflektio.	Valikoitu otanta Pirkanmaan yläkoulun aineenopettajia (N=20–30) sekä heidän valvontaluokkansa oppilaat (N=600) TYKin ilmaisutaidon ja mediakurssin opiskelijat
	Kuuden (N=6) 8.luokan luokanohjaajan opetusta havainnoidaan ja videoidaan ja heitä haastatellaan 2–4 kertaa lukuvuoden aikana.		

Lukuvuosi 2026-2027 Tutkimus ja kehitys jatkuu ja projektin arviointi yhdessä opettajien ja oppilaiden kanssa.		Työnohjauksellinen koulutus valituille luokanohjaajille, 2–3 kokoontumista syksyllä ja keväällä Kysely luokanohjaajien 9.luokkalaisille syksyllä ja keväällä Kysely aineenopettajille ja halutessanne vierailu ja alustus opettajainkokouksessa.	Valikoitu otanta Pirkanmaan yläkoulun aineenopettajia ($N=20-30$) sekä heidän valvontaluokkansa oppilaat ($N=600$) sekä Pirkanmaan yläkoulujen aineenopettajia ($N=500$)
	Kuuden ($N=6$) 9.luokan luokanohjaajan opetusta havainnoidaan ja videoidaan ja heitä haastatellaan 2–4 kertaa lukuvuoden aikana.		
Syksy 2027	Luokanohjauksen opas valmistuu	Mahdollinen vierailu ja alustus opettajainkokouksessa tai vanhempainillassa kehitystyön ja tutkimuksen tuloksista.	Kaikki kevään 2024 valmisteluvaiheeseen osallistuvat koulut.

MOTI-hankkeen työryhmät:

Tutkijat:

Dosentti Elina Kuusisto (TT, KM), elina.kuusisto@tuni.fi, p. 050 3182483

Merja Viljanen (YTM, Yhteisöpedagogi AMK)

Virpi Järvelä (KM)

Jyri Siimes (FM teatterin ja draaman tutkimus, Teatteri-ilmaisun ohjaaja AMK)

Tieteelliset asiantuntijat:

Kendall Cotton Bronk (Claremont Graduate University, USA)

Doret de Ruyter (University of Humanistic Studies, Utrecht, Hollanti)

Sanna Vehviläinen (Itä-Suomen yliopisto)

Päivi Honkatukia (Tampereen yliopisto)

Kouluarjen asiantuntijat:

Heini Mäenpää

Susanne Hannula

Kirsi Cederlöf

Tiina Keskinen

Nuoruuden asiantuntijat:

aiempaan päämäärätutkimukseen osallistuneita 18-19-vuotiata nuoria (Viljanen & Kuusisto, 2021, 2023).

Lähteet

Creswell, J. W. (2015). *A concise introduction to mixed methods research*. SAGE.

Damon, W. (2008). *The Path to Purpose. How Young People Find Their Calling in Life*. Free Press.

Damon, W., Menon, J. & Bronk, K. C. (2003). The development of purpose during adolescence. *Applied Developmental Science*, 7 (3), 119–128.

Kiilakoski, T., & Honkatukia, P. (toim.). (2018). *Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä*. Vastapaino.

Haime, S., Huttunen, M.-L., Kuikka, J., Pesonen, A., & Suoja, P. (2007). *Luokanohjaajan käsikirja*. Opetushallitus.

<https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Luokanohjaajan%20k%C3%A4sikirja.pdf>

Heinz, W. R. (2016). Youth transitions in an age of uncertainty. Teoksessa A. Furlong (toim.) *Routledge Handbook of Youth and Young Adulthood* (pp. 3-13). Taylor & Francis Group.

- Kuusisto, E., Gholami, K., Tirri, K. (2016). Finnish and Iranian teachers' views on their competence to teach purpose. *Journal of Education for Teaching*, 42(5), 541–555.
<http://dx.doi.org/10.1080/02607476.2016.1226553>
- Kuusisto, E. & Tirri, K. (2021). The challenge of educating purposeful teachers in Finland. *Education Sciences* 2021, 11, 29. <https://doi.org/10.3390/educsci11010029>
- Markkanen, E-L. & Pusa, A-M. (2023). Luokanohjaajana toimiminen vaatii opettajilta monenlaista osaamista – yläkoulun luokanohjaajien kokemuksia työtä tukevista rakenteista, kouluun kiinnittymisen tukemisesta ja poissaoloihin puuttumisesta. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Tiivistelmät 14:2023.
- Moberg, J., & Kuusisto, E. (2023). *Manifestations of purpose in life among Finnish student teachers*. (under review)
- Moran, S. (2019). Is personal life purpose replacing shared worldview as youths increasingly individuate? Implications for educators. *Internal Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 18(5), 8–23.
- Niemi, H., Toom, A., & Kallioniemi, A. (Eds.) (2012). *Miracle of Education: The Principles and Practices of Teaching and Learning in Finnish Schools*. Sense publishers.
<https://www.sensepublishers.com/files/9789460918117PR.pdf>
- Opetushallitus. (2014). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2021). *Sitottava kouluhyteistö (SKY) : Kansallisen toimintamallin kehittäminen perusopetukseen 2021–2023*. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021050729193>
- de Ruyter, D., & Schinkel, A. (2022). Education and meaning in life. In Iddo Landau (Ed.), *The Oxford Handbook of Meaning in Life*, Oxford Handbooks (2022; online ed., Oxford Academic, 20 Apr. 2022).
<https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190063504.013.32>
- Ryff, C. D. (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the Meaning of Psychological Well-Being. *Journal of Personality and Social Psychology* 57 (6), 1069–1081.
<https://doi.org/10.1080/13603116.2017.1390001>
- Sergejeff, J. (toim.). (2023). *Yhteisellä koulutiellä. Käsikirja perusopetuksen oppilaiden läsnäolon tukemiseen ja poissaolojen vähentämiseen*. Opetus- ja kulttuuriministeriö.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-924-0>
- Sumner, R., Anthony, L. B., & Hill, P. L. (2018). The development of purpose in life among adolescents who experience marginalization: Potential opportunities and obstacles. *American Psychologist*, 73 (6), 740–752. <https://doi.org/10.1037/amp0000249>
- TENK. (2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf
- Tikkanen, A. (2020). “Luokassa rauha ja kaikilla hyvä tahto!” Yläkoulun luokanohjaaja inklusiivisessa koulussa: moninainen toimija oppilaiden, huoltajien ja koulun henkilökunnan välimaastossa [Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto]. Jyx. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8116-7>
- Tirri, K., & Kuusisto, E. (2019). *Opettajan ammattietiikka oppimassa*. Gaudeamus.
- Tirri, K., & Kuusisto, E. (2022). *Teachers' professional ethics: Theoretical frameworks and empirical research from Finland*. Brill.
- Vehviläinen, S. (2014). *Ohjaustyön opas: Yhteistyössä kohti toimijuutta*. Gaudeamus.
- Viljanen, M., & Kuusisto, E. (2021). “Haluan olla onnellinen ja kokea paljon ja elää täysillä” – Peruskoulunsa päättävien nuorten elämänpäämäärät. *Kasvatus ja Aika*, 15(3-4), 282–299.
<https://doi.org/10.33350/ka.110613>
- Viljanen, M., & Kuusisto, E. (2023). *Life purposes of Finnish adolescents*. (under review)